

Dateringsunderlag

Anders Wikström

Det fanns ett relativt bra underlag för en översiktlig datering av faserna. Resonemanget om tidfastningen av faserna och relationen dem emellan blir dock mer övergripande. Diskussionen bygger på närvaro respektive frånvaro av olika fyndkategorier i kombination med ramdateringar av mynt, dendrokronologiska prover och ¹⁴C-prover. Trots mycket goda bevaringsförhållanden kunde endast några få dendrokronologiska prover analyseras. Förekomsten av dubbelhelkammor och keramik användes för att definiera brytpunkten mellan faser under 1000-talets senare del. Även förekomst av kalkbruk har använts som indikator för uppförandet av stenkyrkor i staden, som också sker under denna tid.

Mynt

Totalt finns 65 poster i databasen som är registrerade som mynt, men ett flertal av dessa är sannolikt inte mynt och ytterligare några har inte kunnat bestämmas. Mynten har bestämts av Kenneth Jonsson och Jens Christian Moesgaard.

Ca 45 mynt och två myntskatter har kunnat bestämmas och ligger till grund för datering av faserna (*tabell 2*). Den ena myntskatten, fnr 12361, innehöll 159 mynt och har ett terminus posts quem på 1027 (Jonsson 2004b:14). Den påträffades i lergolvet i hus B:Z på tomt III. Den andra myntskatten, fnr 10593, bestod av 8 mynt och anses nedlagd på 1040-talet (Jonsson 2004a:16). Den påträffades också i ett lergolven i hus B:Q på tomt I.

Övriga enskilda mynt har kunnat dateras enligt tabellen. De återstående enskilda mynten hade för otydlig prägling för att en bestämning skulle vara möjlig. Av de daterbara mynten återfinns de i två tidsperioder, den ena gruppen koncentreras till perioden sent 900-tal fram till mitten av 1000-talet och den andra gruppen mynt kan dateras till 1300-tal och fram till 1600-talet. De tidiga mynten återfinns i huvudsak i husmiljöer och de sena mynten i utomhusmiljöer. Mynten från hus kan betraktas som relativt säkra ur dateringssynpunkt, eftersom de sannolikt inte har omdeponerats i någon större utsträckning. Däre-

mot kan de ha haft en längre omloppstid innan deponeringen skedde. Mynt från utomhuslager är mer osäkra ur dateringssynpunkt eftersom de kan ha omlagrats ett antal gånger i samband med att lagren grävts om eller flyttats.

Delar av myntmaterialet kan därför användas för att ge närmare datering av de kontexter som de påträffades i och kan därmed också användas i diskussionen kring främst bebyggelsens och fasernas ramdateringar.

Enligt mynttabellen utgörs den tidiga gruppen av mynt som har präglingstider som täcker perioden sent 900-tal till mitten av 1000-talet. Möjligheterna att påträffa mynt som är yngre än ca 1055 är mycket små eftersom myntimporten därefter minskade kraftigt (Tesch & Jonsson 2006:9). Detta innebär att fas 5 till fas 8 kan ramdateras till ca 1000–1050, vilket utgör en period med många myntfynd i Sigtuna vilket också har att göra med den första inhemska myntningen som skedde mellan 995–1030 (Malmer 2010 med där anförda referenser). I de fyra äldsta faserna påträffades inga mynt, vilket gör att underlag till dateringsdiskussionen behöver komma från andra håll (se vidare nedan).

Den yngre gruppen mynt återfinns primärt i utomhuslager i faserna 17 till 20. Det äldsta myntet i denna grupp är från sent 1200-tal, med undantag för ett Knut Erikssonmynt som sannolikt är omdeponerat, och de yngsta mynten är från 1600-tal till 1900-tal, vilket utgör en bra ramdatering för bebyggelse och gatumiljöer i dessa fyra faser. De yngsta lämningarna utgörs dock av huset som byggdes på 1700-talet och som brann ner 1951. Från denna period finns 8 mynt, och husets datering är känd från andra källor.

Dendrokronologi

Den dendrokronologiska analysen stärker fasdateringarna enligt mynten. Totalt har drygt 160 prover skickats, men endast 20 har gett svar (*tabell 3*). Två förklaringar gavs till varför flera av de prover som skickades in inte kunde dateras. Den ena förklaringen var att proverna kom från träd som hade vuxit ojämnt, t.ex. i vattensjuk mark

Fyndnr	Myntherre, ort, valör	Datering	Grupp/MK/hus	Fas	Kontext	Kontexttyp
14504	Æthelred II, Second Hand, Sannolikt London, Beornulf.	ca 985–991	Hus Q	5	2890	Avsatt kulturlager
12229	Cnut, England, Quadrefoil	ca 1017–1023	Hus B:N	6	2702	Påfört lergolv med kulturlager
12361	Diverse, skattfynd, 156 mynt	TPQ 1027	Hus B:Z	6	2467	Påfört lergolv med kulturlager
12716	OAP, Hatz IV, variant obestämbär	983/991–ca 1040	Hus B:N	6	2730	Avsatt kulturlager
13059	OAP, Hatz IV, trol. variant 4b eller 4g	ca 995–1010/15	Hus B:O	6	2781	Konstruktion, syllsten
14588	Kalifatet, Samanid, Balkh(?), al-Muktafi, Isma'il b Ahmed	AH ca 292–293 (AD ca 904–906)	Hus E	6	2955	Raseringelager
36930	Kalifatet, dirhem, sannolikt sen Samanid	Troligen ca 950–980	Hus C:P	7	2507	Raseringelager
10167	Tyskt	900/1000-tal	B13	7	2165	Kavelbro
11548	Tyskt?	900/1000-tal	Hus C:P	7	2295	Kulturlager
16140	Möjlig England, Æthelred II	Möjligtvis 978–1016	Hus D:A	8	2505	Konstruktion, plank
33102	Henrik II som kejsare, Deventer	1014–24	Gr 45	8	1979	Avsatt kulturlager
12481	Basileios II & Konstantin VIII, Bysans, miliaresion	977–1005	Gr 61	8	2583	Avsatt kulturlager
12228	Cnut, England, Short Cross, el. skandinavisk imitation	ca 1029–35 (eller senare)	Gr 61	8	2398	Hantverksavfall
10800	Troligen OAP, Hatz IV	fr o m 983/91–1040	Hus B:Q	8	2089	Konstruktion, plank
10593	Skattfynd, 8 tyska mynt	TPQ 1040 eller 1046	Hus B:Q	8	2046	Påfört lergolv med kulturlager
11213	Tyska riket, Andernach, biskop Pilgrim & kejsar Konrad	Efter 1027 eller 1035–1046	Hus D:A	8	2274	Avsatt kulturlager
11500	Tyska riket, okänd typ	Sannolikt 1046–1056	Hus C:S	8	2245	Syllsten
9040	Tyskt?	Sannolikt 900/1000-tal	Hus C:E	8	1991	Påfört lergolv
1356	Möjlig Magnus Eriksson, penning	Möjligtvis 1319–1340	MK12	17	334	Kulturlager

Tabellen fortsätter på nästa sida

1009	Albrekt av Mecklenburg, penning, brakteat, krönt huvud	1360–1370-tal	MK15	18	161	Utjämningslager
946	Knut Eriksson, Svealand, Sigtuna, penning	ca 1180–1200	Hus G:J	18	118	Brandlager
943	Sannolikt liten halvörtug, möjligen Västerås	Sent 1400–tidigt 1500-tal	Hus G:A	18–19	168	Trägolvt lagt på lera
941	Magnus Ladulås, Svealand, brakteat	1275–90	Hus G:M	19	181	Påfört lergolv
93	Karl XI, Avesta, 1/6 öre s.m.	1672	MK1	20	8	Raseringslager
95	Gustav VI Adolf, 1953, 1 öre	1953	MK1	20	8	Raseringslager
96	Karl XIV Johan, Avesta, 1/6 skilling	1830	MK1	20	8	Raseringslager
254	Kristina, sannolikt 1636, Nyköping och Säter, ¼ öre	Sannolikt 1636	MK4	20	50	Påförd lera
667	Sannolikt Karl X Gustav, Avesta, ¼ öre, oläsligt årtal	1654–1660	MK4	20	199	Raseringslager
947	Johan III, Stockholm, klipping, 1 mark	1569	B47	20	110	Sättsand
948	Gustav V, 1931, 2 öre	1931	MK1	20	12	Nedgrävning
952	Karl XIII, Avesta, ½ skilling	1815	MK2	20	4	Påfört kulturlager
1516	Nürnberg, räknepening, Rose-Orb-typ	Sent 1400–1500-tal	MK4	20	285	Fyllning i nedgrävning
1517	Sigismund, Stockholm, fyrk	1593 (oläsligt)	MK6	20	111	Utjämningslager
43644	Karl X Gustav, Avesta, ¼ öre	1658	MK6	20	111	Utjämningslager
48207	Karl XI, Avesta, 1/6 öre s.m.	1666	MK2	20	4	Påfört kulturlager
48610	Magnus Eriksson-Albrekt av Mecklenburg	1360-tal	MK2	20	4	Påfört kulturlager
48900	Gustav IV Adolf, 1/12 skilling	1805	MK2	20	4	Påfört kulturlager
48942	Möjligen Sverige, örtug	Sannolikt 1400-tal	MK6	20	111	Utjämningslager
49099	Fredrik I, Avesta, 1 öre kopparmynt	1724	MK2	20	4	Påfört kulturlager
49211 A & B	Två ihopkorroderade Karl XI, 1/6 öre	1666–86 och 1673	Hus G:Q	20	57	Påfört kulturlager
49239	Kristina, Säter, ¼ öre	1641	MK4	20	115	Fyllning i nedgrävning
49242	Kopparmynt	1600–1700-tal	MK 4	20	285	Fyllning i nedgrävning

Tabellen fortsätter på nästa sida

49545	Oscar I, 1/6 skilling banco 1853	1853	MK2	20	4	Påfört kulturlager
49554	Oscar I, 10 öre	1857	MK2	20	4	Påfört kulturlager
49584	Fredrik I, 1 öre s.m.	1743	MK2	20	4	Påfört kulturlager
49620	Oscar I, 1 öre	1858	MK2	20	4	Påfört kulturlager
49680	Karl XI, 1/6 öre s.m.	1670–1677	MK6	20	111	Utjämningslager
49760	Ulrika Eleonora, 1 öre	1719	MK2	20	4	Påfört kulturlager

Tabell 2. Daterade mynt från undersökningen och var de påträffades. Efter myntanalys, bilaga 4.

Provnr	Datering	Grupp	Fas	Kontext	Kontexttyp	Referens
1585	Efter 974	Hus X	2	3242	Stolpe i hus	Daly 2020, bilaga 3
1586	Efter 974	Hus X	2	3242	Stolpe i hus	Daly 2020, bilaga 3
1537	974–975	Hus H/G fas H	2	3447	Stolpe i hus	Bartholin 2020 & Daly 2020, bilaga 2 & 3
1576	975–986	Hus H/G fas H	2	3497	Stolpe i hus	Bartholin 2020 & Daly 2020, bilaga 2 & 3
1575	Vinter 1006–07	Gr 40	6	3487	Stolpe	Bartholin 2000, bilaga 1
1577	Vinter 1006–07	Gr 40	6	3485	Stolpe	Bartholin 2000, bilaga 1
1578	Vinter 1006–07	Gr 40	6	3485	Stolpe	Bartholin 2000, bilaga 1
1588	Vinter 1006–07	Gr 110	6	2773	Kluva	Bartholin 2000, bilaga 1
1271	Vinter 1014–15	B2	6	2831	Stock	Bartholin 2000, bilaga 1
1573	Vinter 1014–15	Hus B:N	6	3140	Stolpe i hus	Bartholin 2000, bilaga 1
1574	Vinter 1014–15	Hus B:N	6	3099	Stolpe i hus	Bartholin 2000, bilaga 1
1329	Efter 1014	-	-	2917	-	Bartholin 2000, bilaga 1
653	Vinter 1057–58	Hus C:Z	9	2004	Stolpe i hus	Bartholin 2000, bilaga 1
431	Efter 1064	Hus E:C	10	1518	Bräda i hus	Bartholin 2020 & Daly 2020, bilaga 2 & 3
505	1102±5	Hus E:A	11	1308	Stolpe i hus	Bartholin 2000, bilaga 1
549	1103±5	Hus E:A	11	1309	Stolpe i hus	Bartholin 2000, bilaga 1
249	1087	Hus E:A	11	1146	Syllstock i hus	Bartholin 2000, bilaga 1
239	1079	Hus E:J	12	1062	Stock över knr 1061	Bartholin 2000, bilaga 1
254	Vinter 1137–38	Hus F:C	13	854	Stolpe i hus	Bartholin 2000, bilaga 1
46	Vinter 1152–53	-	-	421	-	Bartholin 2000, bilaga 1

Tabell 3. Dendrokronologiska analysresultat. Se även bilagor 1, 2 och 3.

eller där det sker stora fluktuationer i vattentillförsel. Den andra förklaringen var att flera av proverna kom från grenar och inte trädets stam, vilket gör en datering svår. Detta indikerar att man under perioder har haft svårt att få tillgång till kraftiga och grova stockar att bygga hus med.

Istället användes grenar och träd av sämre kvalitet, vilket sannolikt i sin tur indikerar att husens konstruktioner i denna del av staden har prioriterats lägre.

Även de dendrokronologiska proverna kan delas in i två grupper. Den ena gruppen ger en

Provnr	14C BP	Cal AD 2σ	Grupp	Fas	Kontext	Kontexttyp	Referens
1454	999±28	994–1152 (95,4%)	Hus H/G, husfas G	3	3132	Brandlager	Ua-67851, bilaga 5
1536	1113±28	883–993 (94,7%)	Hus H/G, husfas H	2	3419	Lergolv med gödselinblandning	Ua-67852, bilaga 5
1548a	1017±28	991–1048 (81,6%)	Hus P	1	3467	Sandblandat organiskt material	Ua-67853, bilaga 5
1548b	1112±28	884–994 (94,8%)	Hus P	1	3467	Sandblandat organiskt material	Ua-67854, bilaga 5

Tabell 4. Resultat av 14C-analyser utförda på makrofossil ur insamlade jordprover. Se bilaga 5.

bra ramdatering till byggnader och kavelbroar i skiftet mellan fas 5 och fas 6, som bör ske någon gång i början av 1000-talet. Den andra gruppen ramar in faserna 10 till 13, till 1080-tal fram till mitten av 1100-tal. Det bör nämnas att ett par dendrokronologiska dateringar inom denna grupp ger för gamla datering av de byggnader som proven ingår i, Hus E:A och Hus E:J. Båda dessa hus föregås av Hus D:Q som dendrokronologiskt kan dateras till 1102. Det är därför sannolikt att de stockar som använts till dessa båda hus har återanvänts.

14C

I de äldsta faserna fanns varken mynt eller prover som gick att datera dendrokronologiskt. Däremot fanns fynd som indikerade att lagren och bebyggelsen kunde ha en datering som föregick stadens grundläggning kring 970/980. Tidigare har 14C-prover tagits på både gravar och djurben i syfte att försöka datera de äldsta lämningarna från Sigtuna (Kjellström et al 2009; Ros 2019:68ff). Bland annat har flera prover kunnat dateras till tidigt 900-tal och i vissa fall även 700- och 800-tal. En diskussion har förts om hur detta ska förklaras. En teori är en reservoareffekt som uppstår när delar av födan är marin, vilket gör att 14C-dateringarna tenderar att bli för gamla. Denna teori håller dock inte fullt ut, eftersom även finns fyndmaterial som tyder på att det kan finnas lämningar som är äldre än stadens grundläggning (Jönis 2019 & 2020). Därför togs några nya 14C-prover från de äldsta lagren i kvarteret Professorn 1, från lager i fas 1, 2 och 3. Proverna togs ur jordprover med fokus på makrofossil i syfte att undvika en eventuell reservoareffekt. Provsvarerna är inte entydiga men överensstämmer med tidigare analyserade 14C-prover.

De två äldsta proverna ger en grov ramdatering för fas 1 till perioden 900-tal (tabell 4). De två yngre proverna gav dateringar av upp till sent 900-tal för hus H/G i husfas H i fas 2 och en vid datering från sent 900-tal till 1100-talets mitt för husfas G i fas 3. Ett de äldre proverna, från hus P, gav en förbryllande sen datering. Denna avvikande datering förklaras av Heimdal med att det hasselnötsskal som utgjort prov kan ha flyttats ned i lagren av gnagare. Råttfekalier fanns närvarande i provet (Heimdal 2020).

De yngre dateringarna överensstämmer med tidigare förslag på datering av stadens grundläggning. Anmärkningsvärt är det äldsta provet som ger en indikation om att platsen redan var etablerad innan stadsplanen lades ut.

Fyndmaterial

Keramik

En föremålskategori som är användbar som dateringsunderlag är keramik, och specifikt keramik av typen äldre svartgods (A-keramik) och yngre svartgods (BI: 1 variant A och B).

I fyndmaterialet från kvarteret Professorn 1 förekommer äldre svartgods redan i de äldsta faserna men i större antal först från fas 8 fram till fas 12. Samtidigt som det äldre svartgodset avtar ökar inslaget av det yngre svartgodset (se endan). Enstaka skärvor äldre svartgods finns även i senare faser, ända fram till fas 20 men här handlar det med största sannolikhet om omlagrade keramikskärvor från äldre lager. Totalt har nästan 11 000 skärvor registrerats som äldre svartgods.

Yngre svartgods uppträder i större mängder först under senare delen av 1100-talet, då den stora importen skedde till Sigtuna. Enstaka skärvor förekommer dock redan under tidigt 1100-tal (Roslund 1995). I fyndmaterialet från kvarteret

Professorn 1 förekommer yngre svartgods i större antal från fas 14 till fas 17 med en tyngdpunkt på fas 16, vilket överensstämmer med en datering av fas 14 till senare delen av 1100-talet. Enstaka skärvor finns i tidigare faser, de första redan i fas 4 men det är oklart om de tidiga skärvorna verkligen ska identifieras som yngre svartgods. Totalt har drygt 3800 skärvor registrerats som yngre svartgods.

Totalt är 76 fyndposter registrerade som amforakeramik varav 62 fyndposter i fas 8, 9 och 10, med en kraftig övervikt av antalet skärvor i fas 9 (287 skärvor av totalt 360 i hela fyndmaterialet). Ett par av skärvorna (fnr 42634) hade ett inristat rurikidiskt märke i form av en öppen kvadrat med triangulär spets, och tolkad som en stiliserad dykande falk (jfr bottenmärken med rurikidsympler hos Roslund 2001:215). Skärvorna påträffades i ett lager i passage 2, fas 8 (grupp 47), tillsammans med ytterligare ett antal skärvor amforagods.

Dubbelhelkammrar

Totalt är 267 poster registrerade som dubbelhelkammrar (både intakta och halvfabrikat). De första dubbelhelkammarna återfinns redan i fas 8 (4 st). Det största antalet påträffades i faserna 11 och 12, med 24 respektive 28 kammar. I en C-uppsats i arkeologi argumenterar Jonas Ros för att dubbelhelkammarna från kvarteret Trädgårdsmästaren (1988–90) kan dateras till efter 1100-talets början (Ros 1992:39). Dateringen baseras på en bearbetning av kammarerna enligt fasdatering av tomterna IV och V. I andra sammanhang har dock dubbelhelkammrar kunnat dateras till 1000-talet. Till exempel finns ett flertal exempel på dubbelhelkammrar påträffade i gravar daterade till 1000-talets första hälft (Broberg 1991:57f; Thunmark-Nylén 1991:123, tabell 1, grav 7 med tpg 1027; Andersson & Boije-Backe 1999:22 f, grav A8 med tpg 1029). Även i Sigtuna har dubbelhelkammrar daterats till 1000-talet (till exempel Bäck & Carlsson 1994:60, ornerad dubbelhelkam från en fas med datering 1040–1070).

Över hälften av alla dubbelhelkammrar från kv Professorn 1 kan relateras till intervallet 1000-talets mitt och övergången till 1100-talet, vilket får stöd i myntdateringar. Dateringen av dubbelhelkammrar från dessa båda undersökningar skiljer sig således med uppemot 50 år, vilket får anses mycket. En trolig datering av introduktionen av

dubbelhelkammarna i Sigtuna, om även andra föreslagna dateringar beaktas, är därför snarare mitten av 1000-talet.

Andra fynd

Av teknisk keramik märks skärvlarna, från testning eller raffinering av silver, med toppar i förekomst i faserna 5 och 6, 1000-talets första tre decennier. Detta står i samklang med resultat både från kvarteret Trädgårdsmästaren och från kvarteret Urmakaren (Söderberg & Gustafsson 2007:22ff och Söderberg in print). Det sammanfaller också med den första sigtunamyntningen och de sista danagälderna.

De tre ottonsk-saliska spännen som kan dateras (*fig 27 & 28, s. 47*) ligger i faserna 6 respektive 8 (intervallet 1015–1055). Det är rimliga dateringar som delvis stämmer överens med liknande fynd från kvarteret Trädgårdsmästaren (Roslund 2010), alla i intervallet 1020–1125. Två av de senare tre daterbara fynden ligger i 1000-tal.

Förekomsten av en sepulkralsten till resealtare (fnr 11957) i passage 2 (Gr 47) i fas 8 kan också ge en tidsmässig indikation. En kristen kult i hallbyggnaderna bör ha utövats innan kyrkobyggnandet inleddes på allvar, troligen fram till 1000-talets mitt (jfr Tesch 2006:205). Detta sammanfaller med förekomsten av de första dubbelhelkammarna och med myntdateringar i hus D:A och hus C:S i fas 8, vilket gör att en tidfastning av fasen till i huvudsak mitten av 1000-talet verkar sannolik.

Två djurhuvuden, på eggskyddet 8800 från fas 9 (1055–1075, *fig. 20, s. 45*) och den eventuella käppkryckan fnr 6268 från fas 11 (1090–1105, *fig. 135, s. 279*), är förvånansvärt lika varandra och ansluter båda i form till Gräslunds runstensstil Pr 3. Stilen har daterats till perioden efter 1000-talets mitt (Gräslund 1992:195ff och personligt meddelande).

Två alsengemmer (fnr 4168 & 4334) påträffades i anslutning till hus E:J i fas 12, MK 31 (*se fig. 144, s. 294*). Typen, alsengem typ II med två personer avbildade, har i Sverige påträffats i kontexter daterade till 1000–1100-tal (Roslund 2009). Från timmer knutet till det aktuella huset har vi ett dendrovärde satt till ett fällningsår tidigast 1079.

Det syrofrankiska glaset (fnr 1701) i MK 18, fas 17a, kan dateras till 1280–1348 enligt Henricsons glasinventering (Henricson 2011).

En av de tre blyplomberna (fnr 668) från den stenlagda gränden B46 i fas 19 är ursprungsidentifierad till staden Poperinge i Västflandern. Poperinge hade sin guldålder som yllexportör under 1200-talet men produktionen minskade kraftigt under 1500-talet. Kännare av varuplomber bedömer plomben som 1400-tal eller senare då varuplomber som dessa är sällsynta före 1400-talet och plomber med stadsvapen uppträder först ännu senare. En annan av plomberna har troligen lejon avbildade på bägge sidor, men är svårt att härleda vidare då flera flandriska städer haft lejon i sina stadsvapen. (ref. Euro-plombs, forum des plombs de scellé Européens)

Kalkbruk

Det antagna sambandet mellan kalkbruk och stenkyrkobyggande gav en tidsgräns för fas 9 och fas 10 till den tid då de första stenkyrkorna började byggas i Sigtuna, vilket har föreslagits skedd ca 1080 (till exempel S:t Per, kyrkan på Sigtuna museums tomt och sannolikt även S:t Olof, Tesch 2001:30f). I lagren i dessa båda faser och senare blev förekomsten av murbruk, och till viss del även kalkstensfragment, påtaglig. I de äldre faserna förekommer inte kalkbruk alls. Fördelningen av den totala mängden kalkbruk (ca 6 kg) mellan faserna gav en total dominans under fas 10–17 (90% av allt kalkbruk). Kalkbruket var relativt jämnt fördelat mellan de olika miljöerna inom undersökningsytan. Närvaron av kalkbruk och kalksten i kulturlager är en bra indikation på att byggandet av stenkyrkorna inletts. Kalkbruk och kalkstensfragment har då spritts från byggnadshyttorna runt kyrkorna vilket senare återfinns som ett bakgrundsbrus i stadens alla olika miljöer och kulturlager. Detta förhållande indikerar att fas 9 och 10 bör ligga i 1000-talets senare del

eller senast tiden kring 1100. I fas 17 fanns 35% av allt kalkbruk (över 2 kg) vilket tyder på förnyad aktivitet i kyrkobyggandet. Möjligen skedde det som en följd av valvslagning av kyrkornas tak som t.ex. har föreslagits till andra hälften av 1200-talet för S:t Lars (Wikström 2020:35).

Fasernas datering

Mynt, dendrokronologi, ¹⁴C-dateringar, keramik, kammar, övrigt fyndmaterial, stratigrafiska relationer och de mer övergripande förändringar som skedde i Sigtuna har använts som underlag för datering av faserna. Slutsatserna blir att:

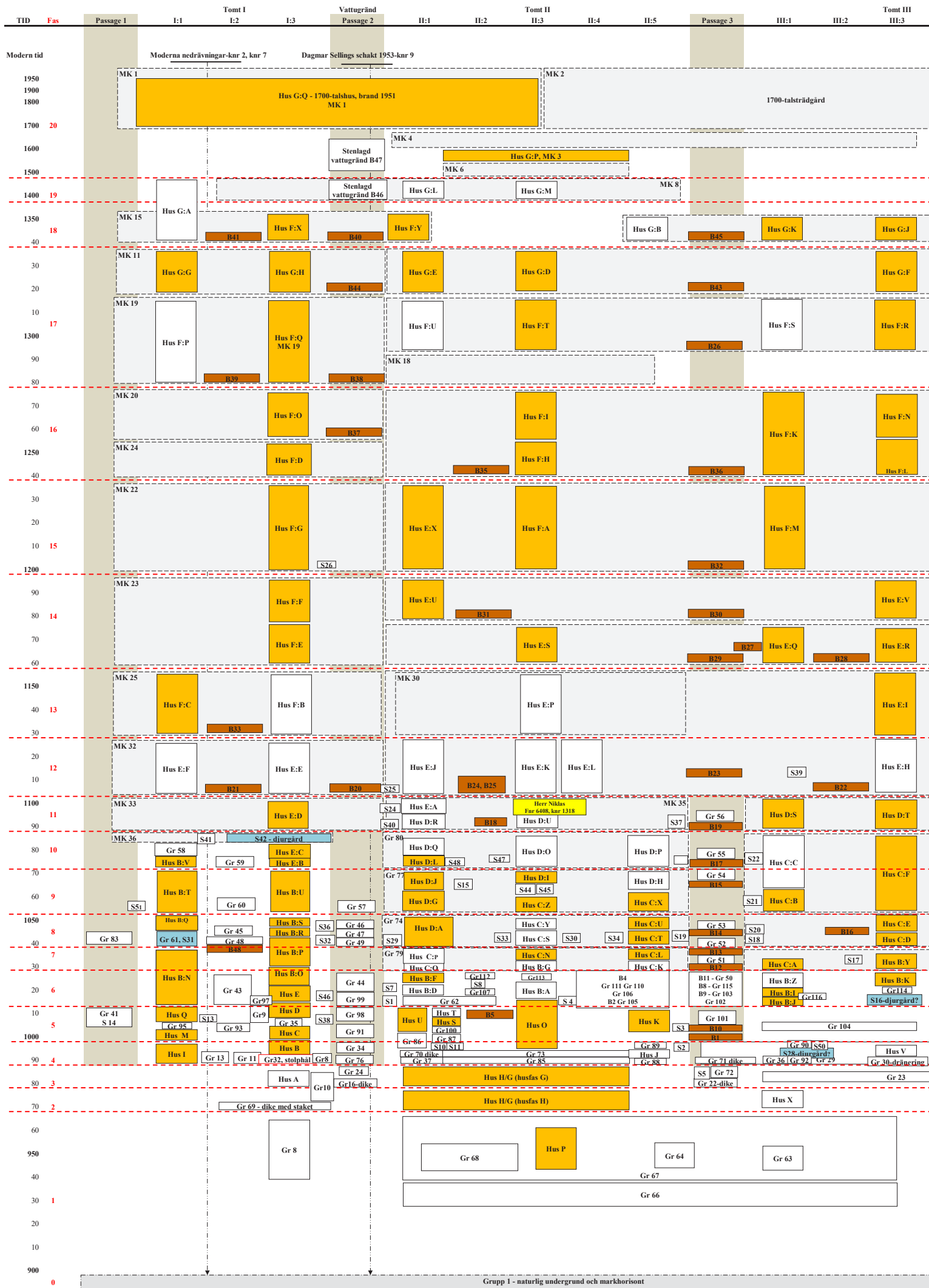
- Den fanns bebyggelse och aktiviteter i området redan innan Sigtuna grundlades.
- Sigtuna anlades runt 970 – då byggdes ett långhus.
- Reglerad bebyggelse på sida sidor om en huvudgata etablerades samtidigt som Sigtunas första myntning på 990-talet.
- Bebyggelse med tre stadsgårdar och tre passer sträckte sig fram till mitten av 1300-talet, med vissa förändringar i bebyggelsens utseende men med bibehållen tomtstruktur.
- Från fas 12 i början av 1100-talet blir bebyggelsen mer långlivad.
- Få aktiviteter har gett avtryck under perioden 1300-till 1700-tal och som endast utgör en fas.
- På 1700-talet byggdes ett nytt hus på tomten och som brann ner 1951. Hela ytan utgjordes vid denna tid av en tomt.

Baserat på ovanstående resonemang har intervallen för faserna definierats enligt *tabell 5*.

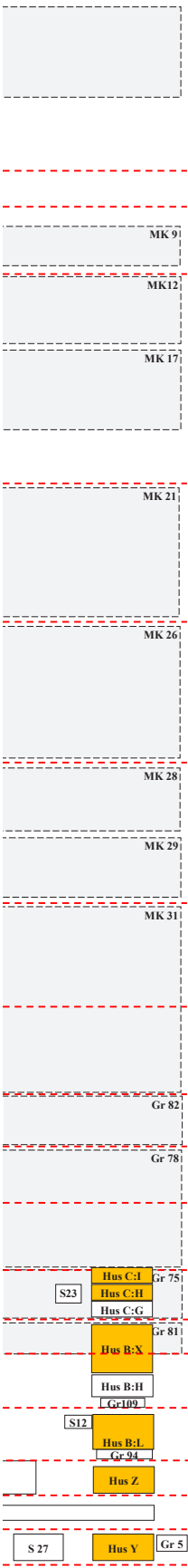
Intervallen bör inte läsas som absoluta dateringar utan mer betraktas som riktvärden. Varje enskild fas kan sannolikt dateras till ± 5 år i bästa fall och till ± 15 – 20 år i sämsta fall.

Fas	Datering	Underlag	Händelse av betydelse
Fas 1	900-tal	C14 (774–994), fynd	Bebyggelse före staden
Fas 2	ca 970–980	C14 (777–993, 991–1150), fynd, dendro (974–75)	Långhus
Fas 3	ca 980–990	C14 (994–1152), fynd	Långhus
Fas 4	ca 990–1000	Fynd	Reglerad stadsplan, Stora gatan anläggs
Fas 5	ca 1000–1015	Mynt (ca 985–991)	
Fas 6	ca 1015–1030	Myntskatt (TPQ 1027), dendro (1006–07, 1014–15)	
Fas 7	ca 1030–1040	Dirhem, sannolikt en sen Samanid (ca 950–980)	
Fas 8	ca 1040–1055	Myntskatt (TPQ 1040 eller 1046), sepulkralsten	Första dubbelhelkammarna
Fas 9	ca 1055–1075	Dendro (vinter 1057–1058), kalkbruk	Stenkyrkor börjar byggas
Fas 10	ca 1075–1090	Dendro (efter 1064)	Markant ökning av hornspill
Fas 11	ca 1090–1105	Dendro (1087, 1102±05, 1103±05)	Herr Niklas-fasen
Fas 12	ca 1105–1130	Dendro (1079), fynd (alsengem)	Mer långlivad bebyggelse
Fas 13	ca 1130–1160	Dendro (1137–38)	
Fas 14	ca 1160–1200	BI-keramik	
Fas 15	ca 1200–1240		
Fas 16	ca 1240–1280	BII ä- och CI-keramik	Tydligt fasbryt
Fas 17	ca 1280–1340	Mynt (möjligen 1319–1340), syrofrankiskt glas (1280–1348)	
Fas 18	ca 1340–1400	Mynt (1360 –1370-tal)	
Fas 19	ca 1400–1500	Mynt (1275–1290 samt sannolikt sent 1400–tidigt 1500-tal), fyra klädesplomber	
Fas 20	ca 1500-tal–nutid	Mynt (1600-, 1700-, 1800- & 1900-tal)	Efter medeltiden

Tabell 5. Bebyggelsefaser och fasdateringar i kvarteret Professorn 1.

Grupp 1 - naturig undergrund och markhorisont

Figur 17. Kombinerad gruppmatris och land use-diagram. Brun bakgrundsfärg markerar kavelbro, orange markerar bus som brunnit, grå bakgrundsfärg markerar grupper och multikontexter och svart streckad linje markerar grupper och multikontexters avgränsningar. Röd streckad linje markerar gränser mellan bebyggelsefaserna.